

KOMPETENCJA JĘZYKOWA I KOMUNIKACYJNA A NAUKA W SZKOLE PODSTAWOWEJ

Język jest narzędziem w poznawaniu rzeczywistości, wpływa na rozwój poznawczy. Przed rozpoczęciem nauki w szkole dziecko powinno mieć w pełni rozwiniętą mowę w sferze leksykalnej, gramatycznej i artykulacyjnej w obszarze nadawania i odbioru. Dzieci jednak wykazują pewną rozpiętość w zakresie dojrzałości mowy. Poszczególne okresy rozwoju tej sfery mogą trwać dłużej u niektórych dzieci, zwłaszcza u tych, które w ogóle rozwijają się wolniej. Jeśli dziecko zaczęło mówić w wieku 2-3 lat, w wieku 6-7 lat okres rozwoju mowy u niego nie zostanie zakończony. Będzie on opóźniony w stosunku do standardów, ale zgodny z indywidualnym tempem rozwoju dziecka. Dziecko takie musi więc poświęcić więcej czasu i wysiłku nauce szkolnej i domowej.

Szkoła to dla dziecka dwa najważniejsze elementy – nauczyciele i grupa rówieśnicza. Dzieci z opóźnionym rozwojem mowy mają trudności:

- ze zrozumieniem poleceń, zwłaszcza złożonych, oderwanych od kontekstu sytuacyjnego, odwołujących się do wcześniejszych wypowiedzi (np. wysłuchanego tekstu),
- podążaniem za wypowiedziami nauczyciela,
- zmianą tematu rozmowy,
- zrozumieniem metafor, związków frazeologicznych, powiedzeń,
- zadawaniem pytań i korzystaniem z odpowiedzi,
- odpowiadaniem na forum klasy,
- głośnym czytaniem.

Obniżony poziom kompetencji językowej i komunikacyjnej wpływa niekorzystnie na socjalizację dziecka - samopoczucie, kontakty społeczne, pozycję dziecka w grupie rówieśniczej. Koledzy chcą widzieć w uczniu towarzysza zabaw. Odrzucają dzieci powolniejsze, wycofane, z niewyraźną mową, dopytujące „co”. W dalszym etapie poziom rozwoju językowego warunkuje umiejętność i zakres korzystania z zasobów kulturowych (wyjście do kina z klasą).

Rozpoczynając naukę w szkole dzieci wchodzi w nowy etap rozwoju języka związany z nauką czytania i pisanie oraz z tym, że język staje się przedmiotem. W tym okresie język i mowa zaczynają służyć zdobyciu wiedzy. Dzieci uczą się nowych terminów, zwrotów językowych, nazw określających rzeczy odległe, pojęć abstrakcyjnych. Jeśli dziecko będzie prezentowało niski poziom rozwoju sprawności językowych, będzie miało trudności z czytaniem

i pisanem. Błędem jest zakładanie, że jeśli dziecko słabo mówi, to niech nauczy się czytać i pisać. Czytanie i pisanie stanowią formę porozumiewania się językowego, a narzędziem tego porozumiewania się jest pismo. W nauce czytania wyrazy są realizacją słów w mowie. W czytaniu i w pisaniu wykorzystuje się język jako bazę komunikacji, a ścisłość i precyzja językowa wymagane są w o wiele wyższym stopniu niż w mowie.

Dzieci z wadami wymowy mają słabsze stopnie niż dzieci z prawidłowym rozwojem mowy. Dzieci te – nawet dobrze przygotowane – nie chcą często odpowiadać na forum klasy, bo mają obawę przed reakcją dzieci i nauczyciela. Wada wymowy jest też głównym czynnikiem prowokującym np. uszczypliwości ze strony kolegów. Często dzieci te są odsuwane od uroczystości szkolnych (deklamacji, przedstawień).

Proste opóźnienie rozwoju mowy nie jest istotnym czynnikiem ryzyka zaburzeń uczenia się. Dzieci te są w stanie kompensować początkowe opóźnienia w nabywaniu języka – jeśli uda się je skorygować do ok 3-4 r.ż. Zaburzenia językowe u dzieci w wieku przedszkolnym mogą powodować trudności szkolne, które utrzymują się aż do dorosłości. U dzieci w wieku szkolnym utrzymujące się deficyty językowe powodują obniżenie poziomu poznawczego.

Renata Rybarczyk – neurologopeda, surdologopeda

Do opracowania wykorzystano:

G. Krasowicz – Kupis „Rozwój świadomości językowej dziecka”

G. Jastrzębowska „Podstawy teorii i diagnozy logopedycznej”